

УДК 338.48:911-047.58(477.87)(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-41-47

**ОСНОВИ ГЕОГРАФІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО
ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ**

Машіка Г. В., Маслиган О. О.

**THE BASICS OF THE GEOGRAPHICAL MODELING OF THE REGIONAL
TOURIST MARKET OF THE CARPATHIAN REGION**

Mashika Anna, Maslyhan Olena

В статті розглянуто питання географічного моделювання регіонального туристичного ринку Карпатського регіону, обґрунтовано напрями оптимального використання матеріально-технічних, трудових і інтелектуальних ресурсів, а також його історичних і географічних особливостей створення ефективної туристичної системи (моделі), яка забезпечить матеріальний добробут населення, розроблено базову схему структури географічного моделювання регіонального туристичного ринку Карпатського регіону

Ключові слова: географічне положення, географічне моделювання, туристична інфраструктура, туристичний потенціал, екологічний туризм, геопросторові моделі, міжнародна співпраця.

The article substantiates the issue of geographical modeling of the regional tourist market of the Carpathian region, substantiates the directions of optimal use of material, technical, labor and intellectual resources, as well as its historical and geographical features of creating an effective tourism system (model) that will ensure the material well-being of the population.

Priority ways of development of tourist and recreational sphere of Carpathian tourist region in the section of regions are developed, analytical estimation of the state of investment support of the main types of tourism in the Carpathian region is collected and systematic information on key investment projects of the region is worked out.

It is proved that the main purpose of creation of tourist infrastructure in the Carpathian region is the formation in the region of a highly efficient tourist complex in accordance with international requirements, which would be able to meet the needs of tourist services for both Ukrainians and representatives from other countries of the world and ensure receipt of state and local budgets.

Key words: geographical location, geographical modeling, tourist infrastructure, tourist potential, ecological tourism, geospatial models, international cooperation.

Сучасна соціально-економічна ситуація в Карпатському регіоні вимагає ведення господарства, яке за мінімально негативного впливу на довкілля могло б забезпечити стійкий економічний розвиток. Нині більшість науковців вважає, що власне туристично-рекреаційне господарство повинне бути пріоритетним в Карпатському регіоні. Проте ця діяльність є різноманітною і вимагає детального виявлення усіх її типів та територій, на яких ця діяльність буде здійснюватися. Можна навести ще ряд переконливих аргументів на користь туристично-рекреаційної орієнтації перспективного розвитку Карпатського регіону. Але це не означає, що форсуючи економічні процеси в даному напрямі, ми відразу ж досягнемо бажаних результатів. Тут необхідні зважені рішення і продумані практичні дії. Саме тому географічне моделювання регіонального туристичного ринку дасть можливість розкрити структурної перебудови господарського комплексу, в перспективній моделі в якому ця галузь повинна стати однією з домінуючих. Вищенаведене підтверджує актуальність та доцільність розвитку туризму в регіоні Українських Карпат, зокрема туризму міжнародного,

доходи від якого можуть стати суттєвим поповненням державного бюджету України. Проблемам розвитку туристично-рекреаційної галузі в Карпатському регіоні присвячені праці І. Школи, В. Кифяка, В. Кравціва, П. Жука, М. Долішнього, М. Вачевського, Н. Недашковської. Розвиток туризму в Україні у контексті Стратегії сталого розвитку знайшли відображення в дослідженнях В. Бабарицької, О. Любіцевої, Т. Ткаченко, І. Смаль, В. Смаль, Л. Черчик та ін. Разом з тим, Я. Коробейникова [5,с.92] підкреслює, що карпатський регіон з широким спектром туристсько-рекреаційних ресурсів є одним з перспективних в плані розбудови туристичної галузі України. Однак основи географічного моделювання регіонального туристичного ринку Карпатського регіону досліджене недостатньо, що актуалізує тематику нашої статті.

Стратегічна мета перспективного розвитку Карпатської території полягає в тому, щоб на основі оптимального використання природи, матеріально-технічних, трудових і інтелектуальних ресурсів, природного, економічного, наукового і технічного потенціалу, а також його історичних і географічних особливостей створити ефективну туристичну систему (модель), яка забезпечить матеріальний добробут населення і екологічну безпеку Карпатського регіону. Для розвитку Карпатського регіону пріоритетним, на наш погляд, є освоєння регіону загалом. Для підтвердження обґрунтованості цього вибору можна схематично привести наступні основні аргументи (рис.1). Ми вважаємо, що спектр видів туризму, які можна було б успішно розвивати в регіоні Українських Карпат, дуже широкий. Справа стоїть лише за інвестиціями і зваженою рекламною політикою. Проте не варто забувати і про ті види туризму які вимагають лише організаційних і творчих зусиль.

<p style="text-align: center;">Львівська область</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток різних елементів туристичної та відпочинкової інфраструктури. 2. Поліпшення екологічної ситуації області, збереження її природного середовища. 3. Освоєння нових туристичних ринків. 4. Наявність інвестиційних проєктів розвитку зон відпочинку. 5. Можливість росту ринку туристичних послуг, при ефективному використанні наявних туристичних ресурсів та інфраструктури. 6. Зростаючий інтерес громадян до історико-культурної спадщини. 	<p style="text-align: center;">Івано-Франківська область</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Залучення інвестицій у розвиток перспективних для області видів туризму: пізнавального, гірськолижного, водного, ділового, організацію дитячого відпочинку. 2. Удосконалення лікувально-курортної справи в області. 3. Облаштування баз та кемпінгів у місцях зосередження туристичних дестинацій. 4. Просування відомих туристичних «родзинок», удосконалення їхньої рекламної політики («Буковель», Говерла, Манява, Яремче та ін.).
<p style="text-align: center;">Чернівецька область</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розташована у популярному серед туристів Карпатському регіоні, що забезпечує високий туристичний попит. 2. Належить до Європейського туристичного регіону, на який припадає більше половини світових міжнародних туристичних прибуттів. 3. Через область проходить міжнародний транспортний коридор зі східних Балкан до центральної Європи. 4. Близькість до кордону Європейського Союзу створює умови для залучення європейського туриста, формування іноземних туристичних потоків. 5. Спільна історія з Австро-Угорською та Румунією створює сприятливі умови для залучення туристів з цих країн. 	<p style="text-align: center;">Закарпатська область</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток транскордонного співробітництва у ТРС регіону. 2. Вихід туристичного і рекреаційного бізнесу на міжнародний ринок. 3. Залучення інвестицій у модернізацію ТРС Закарпаття. 4. Використання світового досвіду в дослідженні, організації і управлінні ринку туристично-рекреаційних послуг. 5. Дослідження та ефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу Закарпаття. 6. Проведення науково-обґрунтованого економічного зонування рекреаційних територій Закарпатської області.

Рисунок 1. Пріоритетні шляхи розвитку туристично-рекреаційної сфери Карпатського туристичного регіону

Трендовим напрямом в світі вважається екологічний туризм, який можна розвиватися як в національних парках, в територіях, що перебувають під охороною, так і на інших територіях. Об'єктами власне екотуризму можуть бути як природні, так і культурні визначні пам'ятки, природні і природно-антропогенні ландшафти, де традиційна культура складає єдине ціле з навколишнім середовищем. Екологічний туризм може принести істотний дохід до державного бюджету, тим більше в регіоні країни, що розвивається. На багатьох територіях регіону екологічний туризм може стати галуззю спеціалізації (наприклад, в

гірських районах), представляючи конкурентоздатну альтернативу руйнуючій природу виробничо-господарській діяльності.

Великого поширення міг би набути агротуризм, або сільський зелений туризм. Це туризм в сільській місцевості, при якому туристи під час свого відпочинку ведуть сільський спосіб життя на фермах, хуторах, селах. Розвиток такого виду туризму був би найбільш актуальним для регіону з великим відсотком сільських поселень, що знову ж таки зможе вирішити проблему зайнятості сільського населення Карпатського регіону. Не менш перспективним є об'єднання спеціальних засобів розміщення, таких як санаторно-курортні, лікувальні і оздоровчі установи та об'єктів тимчасового розміщення: готелів, кемпінгів та ін., а так само інших об'єктів сфери обслуговування. Це зможе розширити набір послуг, що надаються, сприяти появі нового туристського продукту [2, с.265].

Розвиток транскордонного співробітництва є пріоритетом реалізації політики сусідства з ЄС. Саме воно сприяє соціальній та економічній конвергенції прикордонних регіонів, створення нових можливостей розвитку не тільки економічних, соціальних, культурних відносин, а й розвитку туризму. Функціонування транскордонного лісогосподарського кластера в межах Карпатського регіону України обумовлює передумови для розвитку іншого транскордонного кластера, а саме – туристично-рекреаційного. Наявність лісових ресурсів на досліджуваній території забезпечує нарощування потенціалу відпочинкової індустрії в передгірних і гірських районах українських, польських, словацьких, угорських і румунських Карпат. Це дає всі підстави для спільного використання учасниками ринку туристичних послуг прикордонних регіонів цих країн наявного туристично-рекреаційного потенціалу з метою отримання позитивних ефектів у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС. Саме це дозволяють ефективно використовувати транскордонні туристичні кластери. Створення такого кластера в межах одного, декількох чи всіх транскордонних регіонів, до складу яких входять прикордонні території України, Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії, дасть змогу поєднати в єдину систему підприємства туристичної та інших суміжних галузей, що сприятиме реалізації пріоритетних задач, які стоять перед підприємствами, установами, організаціями туристичного бізнесу відповідного транскордонного регіону та сприятиме посиленню його конкурентних переваг [3, с.107].

Метою створення транскордонного туристичного кластера є сприяння стійкому економічному та соціальному розвитку Карпатського регіону, формування взаємозв'язків і мереж співробітництва між підприємствами, організаціями й установами його країн-учасниць. Адже наближення кордону Європейського Союзу до України, подібність природного, рекреаційного потенціалу, спільність історичного та культурного розвитку, стабільне економічне співробітництво у межах Карпатського транскордонного регіону дозволяють використовувати переваги транскордонного співробітництва для посилення його конкурентоспроможності на основі використання кластерної моделі розвитку [8, с.151].

Кластерний підхід до транскордонного туризму дозволяє більш далекоглядно дивитися на цю галузь і віднаходити унікальні економічні можливості. Вони полягають у тому, що границі цієї галузі економіки постійно розширюються. Складовими транскордонного туризму при такому підході можуть виступати не тільки готельні послуги, послуги туроператорів, готельних та закладів громадського харчування, але й інші. У транскордонних туристичних кластерах, сформованих у межах транскордонних регіонів між Україною та ЄС, можуть об'єднатися підприємства малого і великого бізнесу, дослідницькі та освітні установи кожної з країн. І це дозволить підвищити ефективність їхньої взаємодії.

Щодо туристичної інфраструктури слід сказати, що основною метою створення туристичної інфраструктури в Карпатському регіоні являється формування на території регіону високоефективного туристичного комплексу відповідно до міжнародних вимог, який давав б змогу задовольнити потреби в туристичних послугах як українців так і представників із інших країн світу і забезпечував надходження до державного та місцевих бюджетів,

притоки іноземного капіталу, приросту робочих місць в регіоні, а також збереження і раціонального використання природно-ресурсного та природно-культурного потенціалу регіону. [7, с.97]. Основні задачі, які необхідно вирішити для досягнення мети, полягають в наступному:

- створення сучасного ринку різноманітних туристичних послуг на основі здорової конкуренції;
- створення корпоративних зв'язків між туристичними компаніями Карпатського регіону і організаціями туристичної інфраструктури;
- формування ефективної нормативно-правової бази розвитку туризму;
- створення сприятливих умов для міжнародного в'їзного і виїзного туризму;
- істотне нарощування мережі туристичних об'єктів і інфраструктури;
- підтримка малого підприємництва у туристичній сфері;
- розвиток міжнародної співпраці у галузі туризму;
- проведення необхідних наукових досліджень у сфері туризму;
- економічне стимулювання розвитку матеріальної бази, туристичної інфраструктури через залучення позабюджетних джерел, зокрема іноземних інвестицій для реконструкції і нового будівництва туристичних об'єктів;
- вдосконалення системи інформаційного забезпечення туристичної індустрії, створення красназвочної інформаційно-довідкової системи туризму, проведення активної рекламної діяльності, тощо;
- вдосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації туристичних кадрів.

Отож, Карпатський регіон, володіючи великим туристичним потенціалом, в даний час має порівняно нерозвинену туристичну інфраструктуру, що не дозволяє істотно збільшити розвиток іноземного туризму і залучати туристів з інших регіонів України. Матеріальна база туризму потребує реконструкції, потрібне істотне розширення мережі туристичних об'єктів та послуг [4, с.52].

Для збільшення притоку туристів до Карпатського регіону необхідно провести кардинальні дії щодо розвитку та покращення якості туристичних послуг регіону. На сьогодні, основним шляхом покращення привабливості регіону для туристів є створення нових та розвиток існуючих підприємств по обслуговуванню туристів. [1, с.32].

З метою аналізу стану інвестиційної підтримки основних видів туризму у Карпатському регіоні зібрано та систематизовано інформацію про ключові інвестиційні проекти в туризмі. Збір первинної інформації виявив 58 інвестиційних проектів Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької обл. Карпатського регіону, які безпосередньо стосуються туристичної сфери. [6, с.44]. Групування цих проектів за видами туризму дає змогу виявити певні закономірності та тенденції щодо інвестиційної підтримки спеціалізованих видів туризму у Карпатському регіоні. З'ясовано, що найактивніше в областях Карпатського регіону інвестується розбудова інфраструктури для оздоровчо-лікувального туризму та рекреації (табл. 1).

Як бачимо з таблиці, найбільша кількість інвестиційних проектів за цим видом туризму – у Чернівецькій обл. (9 проектів), зокрема проводять активні дії та пошук інвесторів у контексті розбудови оздоровчо-відпочинкових комплексів уздовж течії річки Дністер, зокрема на Хотинщині (це такі села, як Рашків, Анадоли, Атаки, Рухотин, Малин, Рахівці).

Таблиця 1.

Інвестиційні проекти з розвитку регіонального туризму у Карпатському регіоні

Область	Інвестиційний проект
Львівська	<ol style="list-style-type: none"> 1) Створення рекреаційної бази на базі підземних джерел мінеральних вод. 2) Реконструкція спортивно-оздоровчого комплексу «Нафтовик» у м. Борислав. 3) Створення рекреаційно-оздоровчого комплексу в мікрорайоні Тустановичі у м. Борислав.
Закарпатська	<ol style="list-style-type: none"> 1) Створення комплексу оздоровчо-відпочинкового на базі товариства «Катод». 2) Санаторій Теремля-2 3) Санаторно-лікувальний комплекс у с. Розівка Ужгородського р-ну. 4) Термальні води Теремлянського родовища. 5) Спелеоцентр «Солотвино».
Чернівецька	<ol style="list-style-type: none"> 1. Культурно-мистецький оздоровчий комплекс «Фортеця Гетьманів» (10 млн дол. США). 2) Будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Рашків Хотинського р-ну (500 тис. дол. США) 3) Будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Анадоли Хотинського р-ну (500 тис. дол. США) 4) Будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у селі Атаки Хотинського району (300 тис. дол. США) 5) Будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Малинці Хотинського р-ну (450 тис. дол. США)
Івано-Франківська	<ol style="list-style-type: none"> 1) Рекреаційний комплекс в урочищі Гаджина 2) Оздоровчо-лікувальний центр «Апітерапія» у м. Галич 3) Туристичний комплекс «Сарахманські озера» у м. Болахів 4) Відпочинковий комплекс "Бані" у м. Долина 5) Оздоровчо-лікувальний комплекс на 1000 місць у смт. Східниця 6) Розвиток бальнеологічного (СПА) туризму у м. Долина на основі використання оздоровчих властивостей соляної ропи з родовища «Барбара»

У Львівській області інвестиційна діяльність спрямована на розвиток інфраструктури оздоровчо-лікувального туризму, зокрема у Дрогобицькому районі. На Івано-Франківщині основна увага інвесторів спрямована на розбудову відпочинкової інфраструктури у містах Болахів, Галич, Долина. У контексті розвитку бальнеологічного туризму у Карпатському регіоні зафіксовано кілька інвестиційних проектів, зорієнтованих на будівництво туристичних комплексів, основним напрямком діяльності яких буде використання бальнеологічних ресурсів із оздоровчо-лікувальною метою.

За результатами дослідження нами розроблена базова схема структури географічного моделювання регіонального туристичного ринку Карпатського регіону.

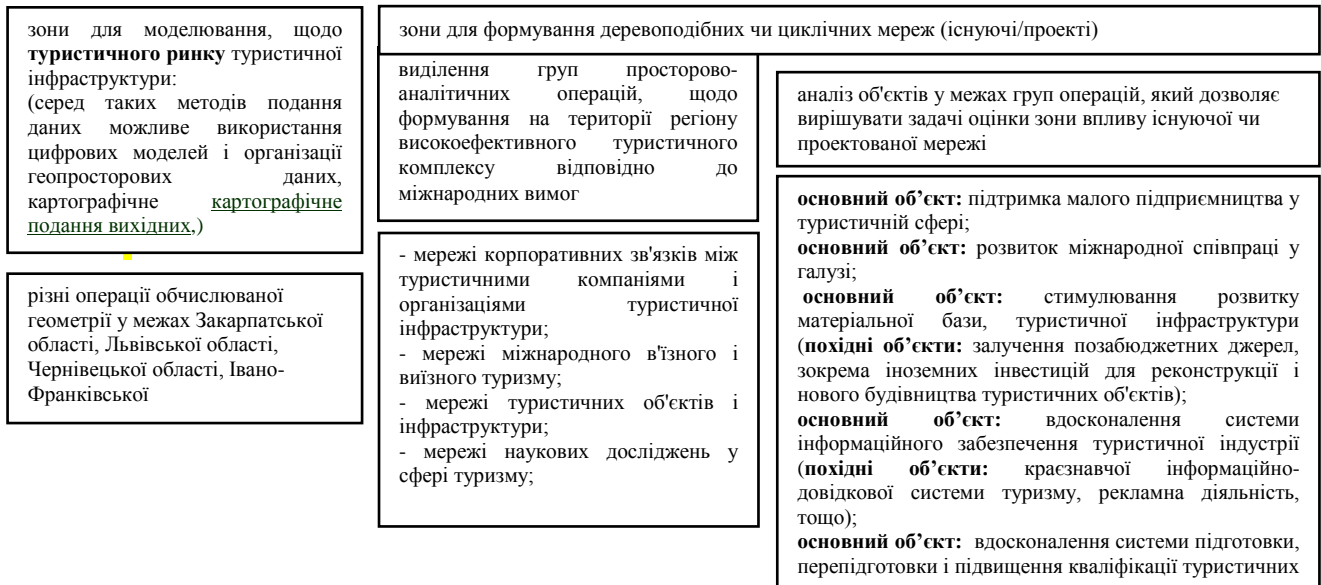


Рисунок 2. Базова схема структури географічного моделювання регіонального туристичного ринку Карпатського регіону

Отже, на підставі проведеного дослідження, можна стверджувати, що географічне моделювання регіонального туристичного ринку в Карпатському регіоні має позитивний вплив на інвестиційний клімат, зокрема це стосується проєктів з розбудови туристичної інфраструктури, адже такий вид діяльності потребує значних вкладень. Загалом туристична сфера Карпатського регіону потребує значних капіталовкладень. Аналіз інвестиційних пропозицій та діючих інвестиційних проєктів Карпатського регіону дав змогу виділити перспективні напрямки інвестування в туризмі Карпатського регіону, серед яких варто назвати такі:

1. Розбудова гірськолижної інфраструктури, зокрема, особливо актуальною є інфраструктура в рамках проєкту «Олімпійська надія-2022»;
2. Інвестування проєктів, пов'язаних з розвитком оздоровчо-лікувального туризму в областях Карпатського регіону;
3. Інвестиційна підтримка розвитку культурно-пізнавального туризму, зокрема, фінансове забезпечення реставрації пам'яток історії та культури, створення нових культурно-пізнавальних об'єктів.
4. Впровадження в практичну діяльність базової моделі географічного моделювання регіонального туристичного ринку Карпатського регіону.

Список використаних джерел

1. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проєкту акад. НАН України М.З. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU); Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. – Київ: НТУУ «КПІ», 2015. – 36 с.
2. Динник І. П. Розвиток Української держави у контексті реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» / І. П. Динник // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 43. – С. 264-271.
3. Луців О.В. Напрями формування інвестиційного потенціалу регіонів України / О.В. Луців // Фінансовий простір. – 2014. – №1 (13). – С. 106-111.
4. Лешаняч С.Є. Комплексна оцінка та аналіз господарського потенціалу регіону / С.Є.

- Лешанич // EUROPEAN JOURNAL OF ECONOMICS AND MANAGEMENT. – 2015. – Volume 1. – Issue 2. – P.51-60.
5. Коробейникова Я.С. Екологічні проблеми територій туристичних дестинацій / Я.С. Коробейникова // Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування: науково-технічний журнал. – 2013. – №1(7). – С. 91-94.
 6. Статистична інформація Головних управлінь статистики України у Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/file/link/137290/file>.
 7. Symochko H. Constructive approaches to paid nature management development in tourism and recreational facilities / H. Symochko // International Journal of Economics & Society. – Memphis, USA, 2015. – Volume 1, Issue 1. – С.96-99.
 8. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименка. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.

References

1. Zgurovskyy, M.Z., Ed. 2015. *Forsayt ekonomiky Ukrainy: serednostrokovyy (2015–2020 roky) dovhostrokovyy (2020–2030 roky) chasovi horyzonty [Foresight of Ukrainian economy: medium-term (2015-2020), long-term (2020-2030) time horizons]*. Kyiv: NTUU «KPI».
2. Dy`nny`k, I. P. 2015. "Rozvytok Ukrayins'koyi derzhavy u konteksti realizatsiyi Stratehiyi staloho rozvytku «Ukrayina – 2020» [The development of the Ukrainian state in the context of Sustainable Development Strategy "Ukraine – 2020"]." *Efekty`vnist` derzhavnogo upravlinnya* 43: 264-271.
3. Lutsiv, O.V. 2014. "Napryamy formuvannya investytsiynoho potentsialu rehioniv Ukrainy [Areas of formation of investment potential of regions of Ukraine]." *Finansovyi prostir* 1 (13): 106-111.
4. Leshanych, S.Ie. 2015. "Kompleksna otsinka ta analiz hospodars'koho potentsialu rehionu [Comprehensive assessment and analysis of the economic potential of the region]". *Journal of economics and management* 1(2): 51-60.
5. Korobeinykova, Ya.S. 2013. "Ekolohichni problemy terytorii turystychnykh destynatsii. [Ecological problems of tourist destination territories]." *Environmental security and balanced resource use* 1(7): 91-94.
6. Statystychna informatsiia Holovnykh upravlin statystyky Ukrainy u Zakarpatskii, Ivano-Frankivskii, Lvivskii ta Chernivetskii oblastiakh [Statistical information of the Main departments of statistics of Ukraine in Transcarpathian, Ivano-Frankivsk, Lviv and Chernivtsi regions]. <http://www.me.gov.ua/file/link/137290/file>.
7. Symochko, H. 2015 "Constructive approaches to paid nature management development in tourism and recreational facilities". *International Journal of Economics & Society* 1(1): 96-99.
8. Herasymenko, V.H., ed. 2016. *Otsinka turystychno-rekreatsiynoho potentsialu rehionu [Assessment of the tourist-recreational potential of the region]*. Odesa: ONEU.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>